سوال نمبر ۲

خوشحال بابا پژندګلو.

زه خوشحال د شهباز یم چې لوړ زن یم کان په کان
شهباز خان د یحیی خان و چې پلار نه و د هسې ځوان
یحیی خان د اکوړي و چې په لوړه شو سلطان
د هجرت زر دوه ویشت سن وه چې ځه راغلم په جهان

خوشحال بابا دې شعر کښې ځان له پژندګلو راکوي. څو بېژنو چې خوشحال بابا شاعر هم وو، ادیب هم، فقیر هم او امیر هم، د لوړې دال سره لګې هم مینه وه او د کتابونو پالنه هم ده کړې. لکه څنګه چې عبدالحی حبیبي صیب په خپل کتاب "پښتانه شعراء" کښې لیکلي:

که د نظم که د نثر که د خط دی
په پښتو ژبه اوس حق دی بې حسابه.

د زندګۍ او د شاعرۍ حالاتو لو المختصر شان چې ځغه بابا ځیل کړي نه ښي

د بابا قاضي او وطني شاعري

شاعلي دوست محمد کامل په خپل کتاب "خوشحال خان
خټک" کښي لیکلي چي د بابا علیین مکان شاعري
جامع ده.
لکه چي وائي:

نمر جاره د پښتون بتر مقل نه ده
اتفاق ورسره نشته ډیر ارمان
که توفیق د اتفاق پښتانه مومي
زوړ خوشحال به دوباره شي په دي ځوان

خوشحال بابا به دي شعر کښي د پښتون
قام خوبیالي او صفات بیانه وي او دوي پښتون
قام د نمر جانه او دیت او غیرت عنز ګټري.
خو بل وخت کښي افسوس لهم کوي د دوي
په بے اتفاقۍ حتی . وائي چي که چیري
دوي اتفاق ځان کښي پیدا کړه نو
زوړ روح به نوي زل بیا ژوندے کښي

د دغه شاعري لیو بار ځالي وائي چي

چې مغل ورته فې وټرله لوړه
درست پښتون فې عالم ورته سنګاره کړو
اتفاق په پښتانه کښې پيدا نه شو
کښې ما په د مغل ګريوان پاره کړو.

په دې شاعر کښې بابا په هم د پښتونا
قام ته د بې اتفاقۍ په وجه ګیله منر دی
والی چې د مغل قوم ته په زړه ښتانه پاشانه
ولاړ وم که څیرته په پښتون قام کښې
اتفاق وی

لوی بل خیالی والی چې

تکه باز په لو نخر نظر په بل که
بیا زما نظر په سوات او کوهستان شی
د مغل وجب فې برېخود. داسې خواښت یم
تکه خلاص چې لو بنده له بندیوان شی
دې مغل وته په نفسې کار سنګاره کړم
چې راحې دا سزه روح د فرید خان شی
په اغزو په ئې فتح کړم که خدائی که
په دې کار کښې که ومارته شیکان شی.

Scanned with CamScanner

دا دی شعر نه معلومیږي چې د خوشحال بابا لوی حاوي
سوچ او مطالعه لیول مالومیږي. بابا وائي چې څنګه
باز په لوړ ځای ناست وي او نظر یې په بل ځائي
کله لوی داخله کې زما هم سوچ دی د ستورو
په سر ځائي ماشي. او وائي چې که جبر ته
د قاصر فتح کولو کیږي څوک را ته هم وخیژي
راځئ نو څنګه چې شیطان په اغوز سره
ختمول دافسي نه څه دغه ختم کم.

3) د بابا اخلاقي شاعري اړخ.

بابا په اخلاقي اړخ کښې هم ډېر لوړ ګام
ګټلی دی. لکه چې وائي

← چې دروغ تر خولې اوباسي که خوله ده
چې رښتیا تر خولې اوباسي دغه خوله ده.

بابا دغه خوله اړو خوله ګڼلي هم نه
کومې خولې نه چې دروغ راځي. وائي
چې دروغ د اخلاقیاتو بنیاد ختموي.
صرف دغه خوله زه منم چې کوم رښتیا

والئ.

لومړی ځائی والئ چې

څه چې سته د زړه رضا وي دفعه کړه
څو چې زړه د چا خوږېږي دفعه مه کړه.

خوشحال بابا والئ په دنیا په سر مرلو کار کوه
چې څه هم دې زړه غواړي خو صرف هغه کار
نه ځان ساته کوم کار سره چې د خلقو زړونه
ماتېږي. ځکه بابا والئ زړه ماتول د اسلام او
د اخلاقیاتو دواړه خلاف ورزي ده.

دوېم ځائی بابا والئ چې

د ماتحت تر قضا ګرانه د قضا ده
چې قضا شي د ټولو مصلحت.

په دې شعر کښې بابا په د جرګې او
د مشورې کولو باندې ډېر اهمیت ورکوي.
بابا والئ کوم کار چې بغیر له مشورې اوشي
او د خلقو رائې پکښې نه وي. نو دا دې
ماتحت قضا نه هم ګرانه خبره ده

Scanned with CamScanner

بنلوست د کائنات دے پہ خبرو
پو ترسلہ صدقہ شہ سل تر زرو.

بابا پو ډیر همه‌گیر شاعر دی د همه شرح
سوچ جامع دی. وائي چې د دنیا خو هره هم مسئله
دی د هغو ټولو حل صرف او صرف په ډائیلاګ
ماشتی کیږي.

په دغه اخلاقي شاعري کښي پو
بل ځائي وائي چې

که دی طمعه د مخلوق له دره بېري کړه
بادشاهي دي مبارک شه که ګدا ئې.

بابا وائي چې زمه په نظر کښې هغه پو
انسان بادشاه دی کوم چې د خلقو ښیږي ماري
نه کوی او د هغوئي غلام نه وی او د هغوئي
نه څه قسمه طمعه هم په زړه کښې نه
ساتي. بابا وائي چې کو انسان له ځان نه
دا خامي لري کړه نو هغه څمه په
نظر کښې بادشاه دی

د بابا عشقیه شاعري.

بابا د پښتو ادب عشقیه اړخ هم خپل ځان ته کړی دی او له ترسره لوري یې خلکو زړونو راج کړی.

لکه چې وائي

یه دیا درست جهان به نه وي لږ څما خوښې پرسوا بل
ورځم لوړه وښکلي چې مینه واوړم بیا بل.

بابا په عشق کښې شرک له سره هم نه مني. د ده شعر نه معلومیږي چې بابا رقیب سره د جنګ کولو ته هم تیار کړي.

او ځان ډیر عجیبه ګڼړي. شماري وائي که څه خبر شوم چې به ته بل څوک مینه دی او زه به دغه بیا داکسې پرېږدم جرته.

بابا لږ بل ځائي وائي

زه خوشحال کمزوري نه یم چې به دار شم
په ښکاره نعرې وهم چې څوله لټې راکړم

خوشحال بابا مینه کښې هم ډیره آزادي خوښه وي. وائي چې زه له حیا بېرواه

Scanned with CamScanner

نه کوم او نه له چا نه بېرې کېږم. که څېرنه

ماته څه یار څوله راکړه نو څه به ټول عالم

نه یې ښکاره دا وایم.

یو بل ځای کښې وایي.

چې پلو د مخ نه واخلو، یو مشال و چې لواشو

دغه وخت بېرې بېروانه وم، بېروانه یم له ترسه

او چې له ځان سره مې اشنا کړم له هر ځای نه شناشاګ

له عالمه بېګانه وم، بېګانه یم له ترسه.

خوشحال بابا وایي که چې زما دلدار د مخ

نه خپل ساډر لرې کړو او ما ته یې د مخ دیدار

څرګنده شو نو زه په دغه ډېر پتنګ په

شان مئین شوم. او چې کله مې ځان نه

نږدې کړم او خپل ځان مې ورته او ښایه

نو بس ټول جهان مې را ته دښمن کړو.

د بابا په شاعرۍ کښې پښتون قام له پاره سبق:

خوشحال بابا صرف شاعر نه وه، بلکه هغه یو حکیم وه. کله چې کله یو وخت د پښتون قام په نیغه کوږه اسیږي ده او کوم مرضونه ئې معلوم کېږي دي کله اوس هم په پښتون قام کښې پیرانه دي. ځکه خو خوشحال بابا خپلې شاعرۍ کښې د کله ټولو مرضونو علاج هم خولې دي. والي چې صرف په پښتون قام کښې اتفاق پیدا شي نو د دنیا یو طاقت هم دوي له ترقۍ نه شي منع کولې. د وخت تقاضه داده چې د بابا پیغام او شاعرۍ د پښتون ټول اولس ته زد تر زره اورسولې شي او عمل پرې اوکړې شي.

Scanned with CamScanner

سوال نمبر 2.

رحمان بابا پېژندګلو:

چې مشهور ګټې په پښتو ژبه دلیوان دي
شعراو کښې صفا عبدالرحمان دي
(عبدالله مخزون)

رحمان بابا په کال ۱۰۴۲ کښې په مومند کلي کښې کوم بهادر خان کښې کورم چې پېښور نه اته میله لرې دی په دغه کلي کښې پیدا شوی دی. بابا په پښتو ادب کښې واحد داسې لوی شاعر دی چې نارینه، زنانه، زاړه، ځوانان، ملایان او امیان ټول ئې لوستل خوښه وي. او ډېر په قدر او عزت سره ئې نوم اخلي. بابا د مقبولیت وجه ئې ډېرې زیاتې دي لکه چې د داوي شاعري ډېره اسانه او خوږه ده او د ژوندې هر اړخ ماښتي پکښې سه په سه سبق ورکوي.

لیکوالان د بابا مقبولیت باره کښې وائي

د پښتو ادب لیکوالان او شاعران د

رحمان بابا مقبولیت ستائي

د خوشحال خټک زوی او اشرف خان کلچري والئ

د رحمان په وینا ځائي د لقب نشته
چې لئ ما شعر منظور کړه معتبر دے.

شاعلي دوست محمد کامل په خپل
مشهور کتاب "رحمان بابا" کښې لیکلي چې د
بابا د غزل ژبه عام طور سره ډیره صفا
ساده او روانه ده چې پکښې پاکیزه او لطیف
خیالات دواړه شته دے.

← داغا شاغلي عبدالغنی حبیبي صیب
والئ چې د رحمان بابا اشعار ډیر ساده او
اجتماعي دی او د تصوف لونه برخه لري.

د رحمان بابا مقبولیت وجې.

(۱) رحمان جابا شاعري د اخلاقیاتو رنگ
ته ځکه شاعري ده.

خوشحال (رحمان) بابا چې کوم د اخلاقیاتو
موضوع چیړلی ده دومره بل شاعر

نه ده. چیرلي. ده دوی اخلاقیاتو شاعري

د ډیرو خوږو نصیحتونو نه ډکه ده.

تله چې وائي

که څوک تله د انصاف په اساس کښې درکړي

خیل پتلو او د بل اسس به برابر کړي.

په دې شعر کښې بابا د بې انصافه انسان

په منصفې لعنت وائي.

لوبل ځائي وائي

بې منته جام د زهرو ځنبلې ښه دې

نه دغه چې منت بار شي و کوثر نه.

بابا د دغه رزق نه زهر بهتر کښې چې

په منت ماښتې له لوره نه انسان کواري.

د خصمې زهر لې شهد شول په صبر

د خلیل په څیر اتش بر ګلستان شو.

(2 د بابا شاعرۍ مقبولیت دویمه وجه

په دغوی شاعرۍ کښې مذهبي رنګ او

تصوف ډیره لویه برخه ولیکښې ده.

Scanned with CamScanner

بابا په خدائي او د صوفیت په رسول مین شاعر وو. هم په دغه وجه د اقبالو سره سره دوی په عالمیانو په زړونو کښې هم ډیر لوړ مقام حاصل کړی دی.

لکه چې وائي.

← رحمان حسن د یار وینې په پرده کښې
نه پټیږي نور د شمعې په فانوس.

او خپل حقیقي محبوب ته دا هم وائي

← زه بخښله په تا نه لیم مئین شوي
ستاله لوري په ما شوي دي ندا.

لو بل ځائي وائي

← دا حجاب چې لور عالم لئي حجاب لولي
دا زما او یار ترمیانه حجاب نه دي.

(3) بابا د شاعرۍ د مقبولیت دریمه وجه
دا هم دا چې دا دوی په شاعرۍ کښې
روزمره زندګۍ له پاره ډیر سبق دي.

بابا په خپلې شاعرۍ کښې

Scanned with CamScanner

روزمره زندګۍ د مسائلو او د ژوند تېرولو

له پاره ډول ډول قام ته سبق ورکوي

لکه چې وائي.

← د ملکي په بزرګۍ کښې هيڅ شک نشته

ولې خر په حاجي نشي په طواف.

او بل ځائي وائي چې

← په ظاهر لباس لږ مه زړه اے رحمانه

پکښې ګوره که چنجي دي که مېږک.

او وائي چې.

← عقل مه غواړه بخت غواړه اے رحمانه

عقل مند د بختورو غلامان دي.

4) د رحمان بابا د قبوليت لوی لامل

وجه دا هم ده چې د بابا شاعري ډېره

ساده اسانه، موزونه اصطلاحات او تشبيهات

دي پکښې.

د بابا شاعري ډېره ساده او

روانه شاعري ده ځکه خو هر څوک

Scanned with CamScanner

اتیم پوهاند عالم افغاني مرحوم لیکي په ډیر
شوق سره اوري او وائي. لکه دې
شعر نه معلومیږي.

← که چا لاز دې عاشقي وي ورکه کړي
زه رحمان د گمراهانو رهنما یم

د بابا د شاعرۍ سمدو د عفوي الفاظو
نه هم انسان نه راضي ووي چې کوم
جمالیات او تشبیهات ځینې په شاعرۍ
کښې بیان کړي دي لو دغه هم
د انسان روزمره ژوندي او طور طریقو
سره میلاوکي لو ځکه ئې هر څوک
خوښوي.

(5) د بابا مقبولیت لوه بلا وجه دا هم
دی چې بابا شاعرۍ کښې پیغام عالمگیر دی.
بابا خپله شاعري لو قام پورې
نه د محدود کړی. اباسین یوسفزئ
صیب لیکي چې بابا په خدائي رسول

ماشی ډېر زيات مين وه. نو رسول ﷺ خو ټول
عالم له پاره رالغلے وه ځکه په دغی وجی ماشی
بابا خپله شاعری هم عالمګير کړه.
دوی په خپلی شاعری کښی ټول عالم ته
هم دغه سبق ښولے دی چی الله پاک سره د
تعلق لار او د رسول ﷺ سره د مينی لارې او
کاميابی ښولی ده.